

על תנאי המעצר וקבע כי בראשית תקופת המעצרים לא עמדו תנאי המעצר במינימום ההכרחי, וכי "לסטייה זו אין צידוק". עוד קבע פסק הדין כי על המדינה מוטלת אחריות לספק לעצורים עיתונים, ספרים ומשחקים ועליה לבחון הקמת חדר אוכל ראוי בו יוכלו האסירים לשבת ולאכול על שולחנות, ולא על הרצפה "כחיות".²²

אמנם, בשמונת החודשים שחלפו מיום הגשת עתירה זו ועד מתן פסק הדין חלו שינויים בתנאי המעצר של הכלואים במתקן עופר ומצבם השתפר, אולם שלושה חודשים אחרי שהסתיים

הדיון נאלץ המוקד להגיש לבית המשפט העליון בקשה לפי פקודת בזיון בית הדין - בית המשפט התבקש להעניש את המדינה על כך שלא סיפקה לאסירים ספרים, עיתונים ומשחקים כפי שחייב אותה בית המשפט לעשות. המוקד גילה כי הספרים, העיתונים והמשחקים - שנתרמו ע"י הצלב האדום, ארגונים שונים ואנשים פרטיים למען העצורים במתקן עופר - הושחתו. במהלך ביקורים במתקן הכליאה התברר כי עיתונים אשר הובאו למתקן לא הגיעו ליעדם אלא נמצאו מוטלים בבוץ ליד שער המחנה. העתירה תלויה ועומדת עדיין בבג"ץ.

מעצרים מינהליים

הצו בדבר מעצרים מינהליים נותן ביד המפקדים הצבאיים בגדה המערבית וברצועת עזה כוח כמעט בלתי מוגבל לעצור יחידים ולכלוא אותם כעצירים מינהליים. ההוראה מאפשרת לחותם הצו לחרוג מההליך הפלילי הרגיל ולשמור בסוד את האשמה בגינה נעצרים החשודים ואת הראיות שעליהן מבוססת האשמה זו. כך, תחת הסיסמה "בגין היותו מסכן את ביטחון האזור", הוחזקו במהלך 2003 במעצר מינהלי לעתים אף למעלה מאלף בני אדם.²³ הצו למעצר מינהלי מוצא לפרק זמן של עד חצי שנה וכפוף לביקורת שיפוטית. אחרי שהמפקד הצבאי חתם על הצו ותוך 8 ימים חייב העצור להיות מובא לפני שופט לביקורת שיפוטית בה נדרש שופט צבאי לבחון את חוקיות הצו, על פי חומרי החקירה המובאים לעיונו.²⁴ בתום תקופת המעצר רשאי המפקד הצבאי לחדש את צו המעצר לתקופה נוספת בכפוף לביקורת השיפוטית. המעצר המינהלי פוגע בשתיים מזכויות היסוד הבסיסיות ביותר של העציר: הוא אינו יכול להתגונן מפני האשמות נגדו כיוון שאינו יודע מהו ואינו מכיר את הראיות נגדו ועונשו, מטבע הדברים, לא נקצב מעולם.

ביוני 2002 התקשרה אימו של ר"ג למוקד בבקשה לאתר את בנה, שנעצר על ידי כוח צבאי עשרה ימים קודם לכן ועקבותיו לא נודעו. למחרת הצליח המוקד לאתר את ר"ג, שהוחזק במעצר מינהלי במחנה עופר. צו המעצר, שהיה חתום ע"י מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, שייך את ר"ג לאחד הארגונים הפועלים בגדה והורה להחזיקו במעצר מינהלי ארבעה חודשים, עד אוקטובר 2002. כעשרה ימים אחרי המעצר, בביקורת השיפוטית הראשונה, אישר השופט את שיקול דעתו של המפקד הצבאי וקבע, אחרי שעיין בחומר הסודי, כי יש טעם במעצר המינהלי. ארבעה חודשים לאחר מכן, ביום

²² בג"ץ 3278/02, המוקד להגנת הפרט ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל בגדמ"ע.

²³ על פי נתוני בצלם: www.btselem.org.

²⁴ מתחילת האירועים באפריל 2002 ועד אוקטובר 2003 העניק צו 1500 סמכויות מפליגות לביצוע מעצרים מינהליים. בין השאר איפשר הצו לקצין בדרגת רב סרן להורות על מעצר מינהלי וקצב לצבא לזמן מה פרק זמן חדש לביצוע הביקורת השיפוטית: 18 יום.

בו אמור היה ר"ג להשתחרר, הוצא נגדו צו חדש ומעצרו הוארך בשישה חודשים. בביקורת השיפוטית שנערכה כמה ימים אחרי הוצאת הצו, הודיע התובע הצבאי כי אין בידיו חומר מודיעיני חדש. בתגובה טענה פרקליטת המוקד, כי מן הנמנע להאריך צו קיים לתקופה נוספת ללא ראיות חדשות ובהסתמך על חומר מודיעיני מלפני מעצרו של ר"ג וכי אין להסיק מנסיעותיו ברחבי הגדה קודם למעצרו, במסגרת עבודתו בסוכנות האו"ם אונר"א, על פעילות ארגונית כלשהי. השופט אמנם כתב בהחלטתו כי נתן את דעתו לטענות הסניגורית, אולם אישר את צו המעצר המינהלי. עורכת הדין ערערה על החלטת השופט בבית המשפט הצבאי לערעורים. השופט שדן בערעור כתב כי עיון בחומר החסוי מגלה שהמעשים המיוחסים לר"ג הם חמורים באופן המצדיק בהחלט את המשך מעצרו. ב-26 למרץ בשעה 18:00, שעות אחדות לפני שחרורו, הגיע צו מינהלי נוסף, המאריך את מעצרו של ר"ג בשישה חודשים. בביקורת השיפוטית חזרה עורכת הדין על טענותיה: לא סביר שהחומר שהצטבר נגד ר"ג עד מעצרו הראשון, דהיינו עד יוני 2002, די בו כדי להשאירו שנה וחצי בכלא, וללא ראיות חדשות - המשך המעצר המינהלי פסול. השופטים, גם זה שדן בביקורת השיפוטית וגם זה שהכריע בערעור שהוגש לאחר מכן, דחו את הטענות והותירו את צו המעצר בעינו. בספטמבר 2003, ערב שחרורו של ר"ג, הוצא צו חדש, הרביעי

במניין, אך הפעם קבע הצו את מסוכנותו של ר"ג לשלושה חודשים בלבד. בביקורת השיפוטית לצו מעצר מינהלי זה, ביקשה הסניגורית מבית המשפט לבחון היטב את החומר המודיעיני החדש שהתקבל נגדו, שכן כלל אינו חדש והובא לדיון על מנת ליצור מראית עין ותחושה כי משהו בחומר הראיות הסודי נגד ר"ג השתנה. הפעם התקבלה טענתה של הסניגורית והשופט קבע כי החשש מפתחת הראיות נגד ר"ג הוא כללי וכי הזמן הרב שחלף מאז מעצרו מחייב אותו להתייחס במשנה חשיבות לזכויותיו. "לפיכך" קבע השופט "אני סבור כי נכון יהיה להעביר את העצור לחקירה ולצורך כך לקצר את המעצר המינהלי הנוכחי באופן מהותי, כך שישתיים ב-30.10.2003". הפעם קיבלה התביעה, אם כן, חודש ימים כדי להעביר את ר"ג לחקירה ולפתוח נגדו בהליך פלילי, הכרוך בין השאר בחשיפת הראיות והגשת כתב אישום, או לחילופין, למצוא חומר משמעותי חדש שיצדיק את המשך המעצר המינהלי. ללא חומר חדש, כך כתב השופט, יקשה על המשך המעצר המינהלי. התביעה אומנם ערערה על החלטה זו אך באין חומר מודיעיני חדש ובאין כתב אישום, דחה בית המשפט הצבאי לערעורים את פניית התביעה. ר"ג שוחרר מהמעצר ב-30 באוקטובר 2003, אחרי שנה וחמישה חודשים, בלי לדעת במה הואשם ומבלי להכיר את חומר הראיות נגדו. (תיק 20633)

איתור עצירים

של עצור, במהלך השנה האחרונה הוגשו בנושא זה רק 10 עתירות. כמפורט בדו"ח הפעילות לשנת 2002, פנה המוקד לבית המשפט בכל מקרה בו לא מסר הצבא מידע על מקום מעצרו של אדם. ברבים

בשנת 2003 עצרו השלטונות הישראליים אלפי פלסטינים ואלפי בקשות לאיתור עצירים הגיעו למוקד. בניגוד לשנת 2002, בה נאלץ המוקד להגיש 33 עתירות "הביאס קורפוס" על מנת לחייב את המדינה להודיע על מקום החזקתו